

Van wufte musettes naar de sonates van Scarlatti

“MIJN EERSTE 'SCHOOPTHONDJE' WAS EEN ACCORDEON”

*Scarlatti op accordeon, het lijkt vergezocht, maar schijnt bedriegt. Getranscribeerde klavecimbelmuziek is wereldwijd basisliteratuur voor klassiek accordeonstudenten. De Belgische accordeonist **PHILIPPE THURIOT** doet er zijn voordeel mee op het album *Sonates*, waarvoor hij er achttien uit Scarlatti's ruime oeuvre selecteerde. “Deze sonates zijn zoveel veel meer dan een technische exercitie. Iedere sonate is een pareltje op zich.”*

Tekst: MARIEKE KLOMP

Foto's: JOHAN JACOBS

Hij was zelf al jong een klaviervirtuoos, Domenico Scarlatti (1685-1757). Geboren in Italië, werd hij begin achttiende eeuw ingehuurd door het Portugese hof van koning Joao V, waar hij alle speciale gelegenheden van muziek voorzag. Ook kreeg hij de taak prinses Barbara Maria les te geven. Ze bleek talentvol en om haar te blijven voeden met genoeg uitdagend oefenmateriaal, schreef Scarlatti vele sonates en etudes. Toen Barbara Maria zich verloofde met de Spaanse kroonprins, volgde Scarlatti haar van Lissabon naar Spanje. In totaal schreef hij 555 sonates, waarvan er bij zijn leven slechts dertig werden uitgegeven in de bundel *Essercizi par Gravicembalo* (Londen, 1739).

Oefeningen dus. “Zeker, ze zijn bedoeld om vingervlugheid mee te trainen en daar worden ze ook door accordeonisten voor gebruikt”, vertelt Thuriot. “Natuurlijk houd ik ook van snelheid en virtuositeit, maar de manier waarop er hele wedstrijden op accordeon gehouden worden over wie het snelst kan spelen, veraschuw ik. Ik mis dan de muziek. Deze sonates

zijn zoveel veel meer dan een technische exercitie. Iedere sonate is een pareltje op zich. Er zit zoveel in: mooie melodieën, Spaanse invloeden. Het verhaal gaat – en musicologen hebben het me bevestigd – dat Scarlatti de straatmuziek die hij door zijn raam opving, gebruikte in zijn composities. Daarom hoor je hier en daar een vleugje flamenco, een tarantella, castagnetten en mandolines. Heel opgewekt en vrolijk, maar met een diepe ondertoon. Dat sluit goed aan bij de sfeer van de amusementsmuziek, waarmee ik ben opgegroeid, en bij het geluid van de accordeon. Die melancholische klank is er direct. Of je nu speelt met een orkest of een strijkkwartet, het maakt niet uit, zodra de accordeon de eerste noot inzet, is er direct een associatie: Parijs, Piazzolla.”

VAN MILES DAVIS TOT BACH

Het begon allemaal in het Café du Village van zijn ouders in Tervuren, onder de rook van Brussel. Daar klonken tot diep in de nacht de Franse musettes, terwijl de dansvloer op de balavonden overliep van zwierend volk. De jonge Philippe Thuriot laafde zich aan de dansmuziek van de bandjes die er kwamen spelen. Twee van zijn ooms droegen als ‘jazzke’ – “zo noemden we hier een duo van accordeon en drums” – regelmatig bij aan de feestvreugde. “Echte rasmuzikanten. Ze konden geen noot lezen, maar hadden een groot repertoire en speelden enorm virtuoos.” Het duurde niet lang voordat hij zelf een accordeon op schoot had. “Ik was een beetje ADHD-erig, dus vermoedelijk dachten mijn ouders: ‘We moeten Philippe »

Paspoort PHILIPPE THURIOT

Geboren: 1968,
Brussel

Opleiding:
studeerde
accordeon aan
het Conservato-
rium van
Antwerpen en
bij Mogens
Ellegaard aan
het Conservato-
rium van
Kopenhagen

Carrière: sinds
1996 een inter-
nationale
bekendheid die
zich verdiepte
in improvisatie
en samen-
werkte met
grote jazz-
musici. Hij gaf
solorecitals en
speelde met
verschillende
ensembles en
orkesten. Daar-
naast compo-
neert hij en is
hij musicus bij
muziektheater-
producties van
onder anderen
regisseur
Lisaboa
Houbrechts

iets te doen geven.' Op mijn achtste kreeg ik mijn eerste schoothondje, een accordeon. Nog altijd speel ik die musettes zo mee, dat heeft diep vanbinnen mijn innerlijk oor gevormd. Daar kwamen de viool en de klarinet nog bij. Omdat het handig was toch iets van notenschrift en theorie te leren, ging ik naar de plaatselijke muziekschool."

Het lag niet meteen voor de hand dat Thuriot zich op klassieke muziek zou toelagen. Pas op het kunsthumaniora, een opleiding voor de bovenbouw middelbare school met het accent op de kunstvakken, kwam hij in aanraking met andere genres, met jazz en klassieke muziek. "Er ging een wereld voor me open. Ik ging naar concerten van Miles Davis en leerde over het bestaan van Bach en Beethoven. Op mijn achttiende ging ik naar het Antwerps conservatorium, daar verdiepte ik me pas echt in de barok."

MUZIKALE IDENTITEIT

De accordeon kent een lange geschiedenis als volksinstrument. "Lange tijd is er nogal laatdunkend neergekeken op het instrument. Pas sinds de jaren zeventig, tachtig wordt er speci-

fiek geschreven voor klassiek accordeon. De transcripties uit de piano- en klavecimbelletratuur waren achteraf gezien een opmaat tot de nieuwe muziek. Toen de accordeon eenmaal serieus werd genomen, ging het dus meteen om hedendaagse muziek. Soms gecompliceerd, in ieder geval modern, en heel interessant", zegt Thuriot. "Een van de pioniers op dat vlak was Mogens Ellegaard. Op een gegeven moment mocht ik, in Polen, deelnemen aan een van zijn masterclasses en toen was ik verkocht. Ik wilde niets liever dan studeren bij deze toppedagoog uit de accordeonwereld. Deze visionair wist hoe de accordeon de hedendaagse muziek ingetrokken moest worden. Ik krijg nog de rillingen als ik terugdenk aan het moment dat de brief van het Vlaamse Ministerie van Onderwijs kwam met de toekenning dat ik bij hem aan het conservatorium van Kopenhagen mocht studeren. Prachtig was dat." Thuriot zoog alles in zich op. "In zeven jaar tijd ging ik van musettes naar eigentijdse muziek." Inmiddels kan Philippe Thuriot bogen op een imposante carrière. Al een jaar of dertig staat

hij op internationale podia en hij houdt zich daarbij niet aan scheidslijnen tussen genres en disciplines. Muziektheater en klassiek, barok, jazz, pop en speciaal voor hem gecomponeerd materiaal, hij gaat het allemaal even gepassioneerd aan. Hij verdiepte zich in improvisatie en werkt met jazzmusici als Louis Slavis en Maria Schneider. “Na die studie is het zoeken naar je eigen muzikale identiteit. En ik wil niet kiezen, ik vind het allemaal waardevol.”

IMPROVISEREN OP BUIKGEVOEL

“Op een gegeven moment kreeg ik ook weer honger naar tonale muziek.” Hij nam muziek van Bach en Couperin onder handen. “En ik wist dat ik op een dag ook weer aan de slag moest met Scarlatti, maar nu op mijn eigen manier.” Op het nieuwe album boort Thuriot de donkere melancholische laag aan die onder de frivole sonates ligt. “Dat is hoe ik het hoor.” Waar bij de opnames de stukken los van elkaar te onderscheiden zijn – “dat is voor de radio handiger” – is het improvisatorische element bij de liveoptredens nadrukkelijk aanwezig. “Dan gaat het echt tekeer. In zekere zin blijf ik daarmee dicht bij Scarlatti. Scarlatti was zelf een beducht improvisator. Het was in zijn tijd heel gebruikelijk om allerlei versieringen en overgangen aan te brengen, maar wel volgens bepaalde voorschriften. Op die barokmanier improviseren kan ik niet. Ik doe het op buikgevoel, de spanningsboog is het belangrijkste. Met mijn jazzervaring rijg ik het geheel al improviserend aan elkaar en maak ik er één lang verhaal van. Met bruggetjes

Portret van Domenico Scarlatti,
door Domingo Antonio Velasco.

van de ene naar de andere sonate ontstaat zo een hele suite. Soms ontdekt het publiek pas na tien minuten dat we in een nieuwe sonate zitten. Dat vind ik spannend. Ik houd van *flo* (letterlijk: onduidelijk, red.), het grijze gebied, van vaagheid in de goede zin des woords, als de overgangsgebieden in een aquarel.”

DE VALSTRIK VAN DE ACCORDEON

Gevraagd naar de grootste uitdaging bij dit repertoire moet Thuriot even nadenken. “Eigenlijk past het klavecimbelwerk van Scarlatti de accordeon zo goed, dat er niet echt een struikelblok was. Bachs *Goldberg-varianties*, die ik in 2012 opgenomen heb, is andere koek.” Toch vergt het verschil tussen de instrumenten een grote technische speelvaardigheid, aangezien het klavecimbel een tokkelinstrument is en bij de accordeon de blaasbalg de toon voortbrengt. “De accordeon ligt desondanks dicht bij het klavecimbel dan bij de piano. Allebei zijn ze licht en speels van karakter. Maar op dynamisch gebied staan ze recht tegenover elkaar. Op een klavecimbel is dynamiek eigenlijk niet mogelijk, op de accordeon kun je juist uitpakken en alles heel groot en dramatisch maken. De twee toetsenborden worden tegelijkertijd door dezelfde balg aangestuurd, het is als een Siamese tweeling. Heel zacht kan, heel hard ook en alles ertussenin. Maar je kunt niet met de ene hand crescendo en de andere decrescendo spelen, zoals bij een piano. De oplossing zit hem dan in de articulatie, door in een dalende lijn zachter worden te suggereren. Die techniek beheers ik na al die jaren wel. Maar het blijft zoeken naar de meest smaakvolle interpretatie. Hoe lang een noot duurt, kun je met een klavecimbel niet sturen, daar moet je op accordeon dus over nadenken. Je kunt lekker aanzwellen, dat is een valstrik.”

Thuriot wil na Bach en Scarlatti graag nog Händel opnemen. “Om het drieluik compleet te maken. Ik wil het oude materiaal vertalen naar een hedendaagse emotie. Sommigen zullen het wel godslastering vinden. Maar deze muziek is van alle tijden. Ik vind dat je het naar je hand mag zetten. Al moet je dat uiteraard wel met het grootste respect doen.” «

Scarlatti – Sonatas
Philippe Thuriot
Challenge Classics CC 72994